

ningen was gepromoveerd op de dissertatie *Moderne koloniale staat en moderne zending. Een onderzoek naar de economische en godsdienstige emancipatie van het Oosten*.

⁴⁴ Berkhof is korte tijd betrokken geweest bij de Protestantse Unie. Interessant in dit verband is een discussie tussen Berkhof en Diepenhorst over onder meer het profetisch spreken van de kerk; zie: H. Berkhof, 'Gereformeerd en Hervormden over den Staat', in: *Herrijzend Nederland. Christelijk Weekblad*, nr. 188 (8 februari 1946), pp. 1, 3; I.A. Diepenhorst, 'Toegegeven en teruggewezen politiek', in: *ibid.*, nr. 189 (15 februari 1946), pp. 1-2; H. Berkhof, 'Nog eens: Gereformeerd en Hervormden over den Staat', in: *ibid.*, nr. 191 (1 maart 1946), p. 1; I.A. Diepenhorst, 'Opportunistisch of profetisch', in: *ibid.*, nr. 192 (8 maart 1946), p. 3. Berkhof had volgens Meijering ook sympathie voor de Doorbraak. Tevens had hij 'zijn leven lang het gevoel, dat hij vrij wilde kunnen staan tegenover alle politieke bewegingen en wilde daarom alleen incidenteel voor iets kiezen zonder zich er blijvend aan te verbinden', E.P. Meijering, *Hendrikus Berkhof (1914-1995). Een theologische biografie*, (Kampen 1997), p. 65. De in het Archief Protestantse Unie (HDC; map 67-68) bewaard gebleven ledenlijsten bieden geen informatie wanneer Berkhof afstand neemt van de Protestantse Unie.

Amice,

Met Sinterklaas heb ik mij bijzonder vermaakt met je stukje over de oecumenische receptie bij den ouden Sint. In het algemeen stel ik er veel prijs op in het "kolderhoekje" van diverse week- en maandbladen ter sprake te komen. Deze kolder past inderdaad eenigszins bij de spelmomenten die in mijn gedachtenwereld, gelijk bekend, een niet onbelangrijke rol spelen.

In het nummer van deze week was het wel wat weëg. Daar komt bij, dat je nog altijd de publieke beschuldiging van geestelijk fascisme aan mijn adres hebt liggen en de belofte deze beschuldiging waar te maken. Het zal nu ongeveer een jaar geleden zijn, dat ik al eens geïnformeerd heb naar de inlossing van deze belofte. Ik zou het op prijs stellen, dat er niet alleen weeëge mopjes over mij gemaakt zouden worden, maar dat daarnaast ook een niet geringe beschuldiging óf waargemaakt, óf teruggenomen wordt.

Over het feit, dat een blad van de standing als de *Waagschaal* zorgvuldig al mijn theologische bezigheden verzwijgt en alleen mopjes tapt over mijn politieke, doe ik nu maar het zwijgen.

Met beste groeten, t.t. A.A. van Ruler.⁴⁶

Het eerste deel van de brief heeft betrekking op twee, blijkbaar door Buskes geschreven, cabaretse teksten in *In de Waagschaal*. In het nummer van 5 december 1947 maken verscheidene theologen hun opwachting bij Sint Nicolaas, waarna telkens een dialoog ontstaat. Van Ruler is een van deze theologen.⁴⁷ In het nummer van 2 januari 1948 – door Van Ruler als 'weëg' ervaren – gaat het over roken.⁴⁸ De eigenlijke aanleiding voor Van Ruler om een brief te schrijven is echter niet deze cabaretse teksten, maar de 'niet geringe beschuldiging' van 'geestelijk fascisme'. Deze zit Van Ruler nog steeds dwars. Blijkbaar heeft hij al eens eerder bij Buskes erop aangedrongen deze beschuldiging óf waar te maken óf in te trekken. In deze brief doet hij dat voor de tweede keer. Uit de laatste zin spreekt frustratie over het feit, dat er in *In de Waagschaal* zeer kritisch is gereageerd op *Religie en Politiek*, maar geen aandacht is geschonken aan zijn dissertatie *De vervulling van de wet*. Korte tijd later zal dat wel gebeuren. In april 1948 zal Laurens Nieuwpoort (1897-1980), op dat moment hervormd predikant te Kubaard, twee genuanceerde artikelen aan Van Rulers dissertatie wijden.⁴⁹ Tegelijkertijd verschijnen echter ook twee uiterst kritische opstellen over Van Rulers standpunt over de kolonie van de hand van H.J. Teutscher (1915-1976), die jarenlange ervaring als zendeling in Nieuw-Guinea had.⁵⁰ In september 1948 zou nog weer een ander redactielid van *In de Waagschaal*, G.H. Slotemaker de Bruïne (1899-1976), een tame-